

**FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM**

**NEMZETI AGRÁR-VIDÉKFEJLESZTÉSI
STRATÉGIA
2007-2013**

1/5. VÁLTOZAT

**BUDAPEST,
2005. DECEMBER 20.**

Bevezetés

A Közösségi Agrárpolitika (KAP) 2003. júniusi és 2004. áprilisi reformja tartalmában, arányaiban és kapcsolatrendszerében módosította a piacszabályozás és vidékfejlesztés célkitűzéseit. A következő tervezési időszakban (2007-2013) kiemelt fontosságú a gazdasági, társadalmi és környezeti problémák egységes kezelése, az agrárgazdaság – versenyképességben, a vidék- és tájfenntartásban, a környezetvédelemben, a kulturális, természeti örökségek megőrzésében megnyilvánuló – multifunkcionális szerepének erősítése. A fejlesztési stratégiák kialakításánál figyelembe kell venni, hogy az agrárágazat tágabb értelemben többfunkciós, organikus rendszer, amelyben a termeléssel azonos rangú a természeti környezet védelme, a népességmegtartó képesség és a vidéki értékek megőrzése, fenntartása és fejlesztése. A célok megvalósítását az Európai Mezőgazdaság Vidékfejlesztési Alap (EMVA, KAP II. pillér) támogatja.

A magyar agrár-vidékfejlesztési stratégia kidolgozása során a Közösségi Stratégiai Iránymutatás előírásai az alábbi területeken érvényesülnek:

- a legnagyobb hozzáadott értéket adó fejlesztési területek kijelölése,
- a fenntartható fejlődést (Göteborgi Megállapodás, Kyotói Egyezmény), valamint a versenyképesség növelést és a foglalkoztatottság megőrzését, bővítését szolgáló (Lisszaboni Megállapodás) fejlesztési célkitűzések megfogalmazása,
- az egyéb közösségi politikákkal, hazai fejlesztési programokkal való összhang, koherencia megteremtése,
- a piacorientált, versenyképes agrártermelés feltételeinek, gyakorlatának elősegítése, az ehhez szükséges szerkezetátalakítás orientálása, ösztönzése.

A stratégia részletes helyzetelemzésre, és az ehhez kapcsolódó SWOT analízisre épül. Sajátos vonása, hogy

- egyidejűleg igazodik (a jelenleg is formálódó) KAP reformból, valamint a Közösségi Vidékfejlesztési Stratégiából eredő követelményekhez,
- kapcsolódik az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióhoz, az Országos Területfejlesztési Konceptióhoz, illetve a kidolgozás alatt álló II. Nemzeti Fejlesztési Tervhez, illetve annak operatív programjaihoz,
- érvényesíti a nemzeti agrár- és vidékpolitika fontosabb célkitűzéseit.

Az agrár-vidékfejlesztés 2007-2013 közötti megvalósításának közösségi támogatását – hangsúlyozva a terület komplexitását és fontosságát – az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap teremti meg a Tanács 1698/2005/EK rendelete (2005. szeptember 20.) alapján. Az agrár-vidékfejlesztés ezen kívül a Nemzeti Fejlesztési Tervben (NFT II.) szereplő komplex programokhoz való kapcsolódása révén a Kohéziós és Strukturális Alapok által támogatott intézkedésekre is támaszkodik. Magyarországon a vidéki térségekhez szervesen kapcsolódik az édesvízi halászat is, de a halászattal kapcsolatos fejlesztésekre – melyeket az Európai Halászati Alap támogat – önálló, a vidékfejlesztési tervvel szoros konzultatív kapcsolatban álló terv készül.

1. A gazdaság, a társadalom és a környezet általános jellemzése, célkitűzések

Az 1. és 2. mellékletben közölt rövid SWOT analízis a helyzetfeltárás legfontosabb megállapításait összegzi, a kiindulási helyzet alapindikátorait pedig az 5. melléklet tartalmazza.

Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, élelmiszer-feldolgozás

Erősségek

A magyar nemzetgazdaságon belül a mező- és erdőgazdaság súlya folyamatosan csökken, ennek ellenére rendkívül fontos nemzetgazdasági ágazatok, melyek bruttó hozzáadott értékkel mért teljesítménye 3% körül alakul (másfélszerese az EU-15 átlagának).

Magyarország a főbb élelmiszerekből önellátó, vagy szükséglete fölött termel. Az élelmiszeripar GDP-ből való részesedése huzamosabb ideje 3% körüli. Az ország termőhelyi adottságai kiválóak, kimagasló, 63%-os az ország területéből a mezőgazdasági hasznosítású (ezen belül a szántó) területek aránya. A csatlakozás előtti beruházási támogatások, továbbá a SAPARD és az AVOP intézkedések hatására a szántóföldi növénytermelésben sokat javultak a termelés műszaki feltételei és bebizonyosodott, hogy a vállalkozások fejlesztési szándéka, támogatások iránti adszorpciós képessége igen erős. Az ágazat elméleti, kutatási tudásbázisa magas színvonalú, jól kiépített a szakképzési hálózat.

Gyengeségek

Főként az állati termék-előállítás jelentős visszaesése miatt (az állattenyésztés bruttó kibocsátása 2004-ben a mezőgazdasági kibocsátás 35,2%, míg a növénytermesztésé 56,9%) egyensúlytalanság alakult ki a növénytermelés és állattenyésztés között. Néhány meghatározó állattenyésztési ágazatban (sertés, baromfi, tejtermelés) számos gazdaságban alacsony a hatékonyság, és – piaci gondok is jelentkeznek. A növénytermelésben – teljesítményét és földhasználati arányát (a vetésterület 70%-a) nézve a gabonatermelés súlya a legjelentősebb, de ezekben az ágazatokban a logisztikai rendszer gyengeségei miatt értékesítési gondokkal küszködnek. Több ágazatban – például kertészet – még mindig inkább mennyiségi-, nem pedig minőségi szempontok érvényesülnek.

A birtokszerkezet erőteljesen elaprózott és térben tagolt, magas a csak saját szükségletre termelő, illetve az úgynevezett félig önellátó gazdaságok aránya (29%). Elsősorban az egyéni gazdaságokban komoly elmaradás mutatkozik az EU környezetvédelmi, állatjóléti, minőségbiztosítási előírásainak, illetve követelményeinek teljesítésében. A mező- és erdőgazdaságban bizonyos infrastruktúra elemek (főként utak, kiszolgáló létesítmények, öntözési eszközállomány, betakarítás utáni fázisok eszközei, illetve létesítményei) hiányosak, illetve korszerűtlenek.

Az elmúlt években csökkent a mezőgazdaság foglalkoztatási részesedése (5,3%) a nemzetgazdaságban, és nem javult a gazdálkodók korösszetétele (az egyéni gazdálkodók 52%-át az 56 év felettek teszik ki). Javításra szorul az egyéni gazdák, a mező- és erdőgazdasági alkalmazottak szakképzettségi szintje (a gazdaságvezetőknek mindössze 7,6%-a rendelkezik közép- vagy felsőfokú szakképesítéssel), általában hiányosak a gazdálkodók üzemviteli és a pályázatok elkészítésével kapcsolatos, valamint marketing ismeretei is.

Az elmúlt évtizedben lezajlott kárpótlás és privatizáció eredményeként az erdők 40%-a magánkézbe került, ezzel mintegy 60000 magán-erdőgazdálkodó, erdészeti vállalkozó jelent meg, akik viszont nem rendelkeznek erdőgazdasági- és kereskedelmi szakismerettel, továbbá a gazdálkodáshoz szükséges eszközállománnyal sem. Az erdők birtokszerkezete elaprózott, de az erőtulajdonosokat összefogó társulások még csak viszonylag kis területen integrálják az erdőgazdálkodást.

Az élelmiszer-feldolgozásban a kis- és középvállalkozások túlsúlya jellemző (a vállalkozások 89%-a 20 fő alatti), ahol a vállalkozások meghatározó részénél a tőkehiány miatt jelentős a versenyhátrány, és nincs elegendő fedezet az EU előírásoknak megfelelő minőségi, élelmiszerbiztonsági és környezetvédelmi fejlesztésekre. Nem megfelelő a vállalkozások eredménytermelő képessége, az innováció szintje, hiányzik a megfelelő kutatás-fejlesztési háttér és a marketing munka is javításra szorul. Egyes szakágazatokban jelentős a kapacitásfelesleg (alacsony kihasználtság), de megfigyelhető a kapacitások kiegyenlítetlen területi eloszlása és a vállalkozások körében a szakosodás alacsony szintje is.

A magyar élelmiszergazdaság nagy gondja a gazdálkodók alacsony színvonalú szervezettsége (piaci fellépése), a termelők, feldolgozók és kereskedők közötti nem harmonikus kapcsolatrendszer, a termelést, feldolgozást, értékesítést segítő szolgáltatások (beleértve a pénzügyi szolgáltatásokat is), továbbá a kereskedelmi logisztikai rendszerek fejletlensége.

Szükségletek

Az előbbiekre tekintettel az élelmiszergazdaság versenyképességének növelése érdekében szükséges a gazdálkodók, egyéb munkavállalók szaktudásának, innovatív gyakorlati ismereteinek bővítése, a szaktanácsadási, tájékoztatási és üzemviteli szolgáltatások igénybevételének elősegítése a mezőgazdasági termelők és erőtulajdonosok körében. Intézkedések szükségesek ahhoz is, hogy a gazdálkodók, mező- és erdőgazdaságban dolgozók korösszetétele javuljon (fiatal gazdálkodóknál a gazdálkodás indításának segítése, az idősebb korosztályokban a gazdálkodás felhagyásának ösztönzése).

Az ágazat versenyképességét, a piac megtartását más eszközökkel is segíteni kell, így a környezetvédelmi, állatjóléti megfelelést biztosító műszaki, technikai, technológiai beruházások támogatásával, a termékek minőségét javító új termelési eljárások, továbbá a termelést és értékesítést segítő információs rendszerek bevezetésével. Meg kell kísérelni az áru-gabonatermelés visszaszorítását az

energiacélú növénytermelés preferálásával, és bizonyos a kertészeti ágazatokban eszközölt műszaki-technikai fejlesztésekkel, az erdőtelepítési programok folytatásával, továbbá a kapcsolódó agrárlogisztikai rendszerek fejlesztésével. A gazdálkodás és földhasználat racionalizálása érdekében szükség van a mezőgazdasági és erdészeti termeléshez kapcsolódó infrastruktúra bővítésére, modernizálására, a termőföld minőségének javítására, a vízkészleteink megóvására és ésszerű hasznosítására

Szükség van a beruházási (fejlesztési) támogatások rendszerének átalakítására, hogy a támogatások jobban segítsék a versenyképesség javítását azáltal, hogy előnyben részesítik általában az innovációt, a nagyobb hozzáadott értéket biztosító fejlesztéseket, az energia és költségtakarékosságot, a megújuló energiatermelést, a minőségi termelést, a környezet megóvását, az állatjólét feltételeinek megteremtését. A piaci lehetőségek jobb kihasználása érdekében szükséges a termékpálya szereplői (termelők, feldolgozók, kereskedők) közötti együttműködés erősítése. Ösztönözni kell a termelőket az élelmiszerminőségi rendszerekben való részvételre, a közösségi előírások betartására, valamint a piacon való együttes fellépésre, termelői csoportok (termelői szervezetek) alakítására.

A fentiekben megfogalmazott előnyös és hátrányos vonások, valamint a szükségletek alapján az élelmiszergazdaság fejlődési lehetősége elsősorban a humántőke javításában, a fizikai erőforrások szerkezetátalakításában, az innovációban, valamint a minőségi termék-előállításban rejlik. Ezek a fejlesztési irányok – egymás hatását erősítve – jelentősen növelik az ágazat versenyképességét, a termelés hatékonyságát.

A környezet

Erősségek

Magyarország földrajzi adottságainak (felszíni vízkészletek gazdagsága, talajtípusok, klimatikus viszonyok) változatossága az élő környezet magas diverzitását eredményezte, így az országra a rendkívül gazdag biodiverzitás, illetve a tájképi elemek sokszínűsége jellemző. Ezen értékek fennmaradásához nagymértékben hozzájárult, hogy mezőgazdasági termelésünk környezetterhelése viszonylag alacsony szintű. Az erdőgazdálkodás évszázados szakmai tapasztalatokra alapozottan folyik.

Gyengeségek

Az ország medence jellegéből adódóan gyakoriak az ár- és belvizek, és jelentős mezőgazdasági területeket is veszélyeztetnek. A mezőgazdaságban az aszály az árvízhez és belvízhez hasonló nagyságú területeket érint, az aszály által okozott károk eléri, illetve meghaladják az árvizek és belvizek által okozott károk nagyságát. A talajpusztulás (erózió, defláció) a mezőgazdasági területek több mint egyharmadát érinti, melyből jelentős az erősen erodált területek nagysága. A

talajpusztulás megelőzésében, csökkentésében az erdők szerepe kiemelkedő. A környezetvédelmi szempontok által különösen érintett nitrát-érzékeny terület közel kétharmada mezőgazdasági terület. A „nitrát direktíva” magyarországi alkalmazását a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméről szóló 49/2001. (IV.3.) Kormányrendelettel biztosították a hazai jogrendszerben. A vizek nitrát tartalma alapján megtörtént a nitrát érzékeny területek lehatárolása (mintegy 1500 települést tartalmaz), valamint elkészült egy 12 évre szóló akcióprogram is (a 2002. I. 1-től 2012. december 31-ig).

Szükségletek

Az ország kedvező adottságainak kihasználásával a környezet- és tájgazdálkodás széles körben való elterjesztésével, a környezettudatos gazdálkodás erősítésével, a környezetkímélő-környezetbarát módszerek alkalmazásán keresztül a racionális földhasználat mérsékli a termelési kockázatot és egyben jelentős mértékben hozzájárul a természeti értékek fennmaradásához, a környezeti állapot javulásához. Ezért e módszerek fokozottabb ösztönzése a jövőre nézve továbbra is jelentős feladat. A kevésbé versenyképes területeken, térségekben az élelmiszertermelés mellett alternatív lehetőség a nem élelmiszer előállítását szolgáló földhasznosítás, és az erdősültség növelése. A meglévő erdők ökológiai állapotának javítása és védelmi, szociális, valamint gazdasági, szerepének erősítése érdekében jelentős lépéseket tettünk, melyeket a jövőben főleg a magánerdők területén szükséges folytatni és szélesíteni. Fontos alternatív lehetőség a mezőgazdasági és az erdészeti termelés során keletkezett melléktermékek, mint megújuló energiaforrások előállítása és hasznosítása, így a biológiai eredetű anyagok (biomassza) tüzelőanyagként való hasznosítása. Az előbb felsoroltak egyben a klímaváltozás elleni küzdelem globális célkitűzésében (Kyotói Egyezmény) is szerepet játszanak. Tájaink és a természeti értékeink megőrzése érdekében a jobb mezőgazdasági adottságú területeken is szükséges a jelenleg alkalmazott gazdálkodási módszerek közé minél több extenzív elemet beilleszteni, illetve minél nagyobb erdőterületen a természet közeli erdőgazdálkodás feltételeit fejleszteni. A környezettudatos, illetve termőhelyi adottságokhoz igazodó gazdálkodási módszerek elterjesztésében jelentős szerepet játszik az Agrár-környezetgazdálkodási Program, a Kedvezőtlen Adottságú Területeknek nyújtott támogatás, illetve a jövőben bevezetendő Natura 2000 területek támogatása és az erdő-környezetgazdálkodási intézkedések. Új, a diverzifikáció szempontjából jelentős fejlesztési területnek tekintjük az agrár-erdészeti rendszerek létrehozását. Az előbb ismertetett programok a nitrát direktívában megfogalmazott követelmények hazai teljesülését segítik.

A fentiekben megfogalmazott erősségek és hátrányok, valamint a szükségletek alapján a vidék és környezet fejlődési lehetősége a mezőgazdasági és erdészeti földterületek fenntartható hasznosításán alapszik.

A vidéki térségek társadalmi – gazdasági helyzete

Erősségek

Vidéki térségekben általában, de különösen a periferikus, aprófalvas térségek egyre inkább felértékelődő adottsága az emberi tevékenységgel kevésbé terhelt környezetből, a természeti területek magas arányából, valamint az alacsony népsűrűségből és beépítettségéből eredő viszonylag tiszta, nyugodt lakókörnyezet. A vidéki térségek jelentős része gazdag természeti és kulturális táji értékekben és hagyományokban, melyre agro-turisztikai fejlesztések is alapozhatók. Bizonyos alapinfrastruktúra elemekben (ivóvíz ellátás, szennyvízhálózat, külterületi utak, villanyhálózat) számottevő javulás jelentkezett, melyek segítik a vidéki potenciál kihasználását. Az utóbbi években érezhető a helyi közösségek, civil szervezetek élénkülő aktivitása.

Gyengeségek

A mezőgazdaság visszaeső foglalkoztatási szerepét az ipari, szolgáltató tevékenységek növekedése eddig nem ellensúlyozta. Jellemzően alacsony vállalkozási sűrűség, a fejletlen a terciér szektor, a vállalkozások innovációs képessége alacsony. Új vállalkozások létrehozását nehezíti a tőke-, a szaktudás- és a vállalkozási készségek hiánya.

A gazdaság szerkezetére a gyengébb jövedelemtermelő képességű tevékenységek, valamint a fizikai foglalkozásúak és az alacsonyabb iskolai végzettségűek nagyobb aránya, illetve az aktív korú népesség kisebb aránya jellemző, ezért a jövedelmek a vidéki térségekben elmaradnak az országos átlagtól.

A munkanélküliség lényegesen magasabb, a gazdasági aktivitás viszont alacsonyabb az országos átlagnál. A népességre az öregedő korstruktúra, az alacsony képzettségi szint, gyenge mobilitás jellemző. A több évtizede meglévő elhelyezkedési nehézségek térben koncentráltan jelentkeznek, és főként az egyébként is hátrányos helyzetű társadalmi rétegeknél (romák, nők, megváltozott munkaképességűek) jelentkeznek erőteljesebben.

Szükségletek

Olyan több lábon álló, diverzifikált gazdaság kialakítására kell törekedni, mely nem terheli a környezetet, és amely az alacsonyabb képzettségűeknek is munkalehetőséget kínál. Kialakulásához szükség van célirányos fejlesztési támogatásokra, a mikro-vállalkozások indítását folyamatos tanácsadással is segítő inkubációs vállalkozásfejlesztési rendszerekre, kiegészítő szolgáltatásokra, a humán feltételek- és az innovációs képesség javítása, valamint a térségi integrációk erősítésére.

Igény mutatkozik a helyi közösségek iránt, továbbépítésük megalapozhatja a különböző, főként településeken átnyúló fejlesztéseket, különösképp a táji-

természeti adottságok, a belső erőforrások hasznosítását. A vidéki települések társadalmi – gazdasági fejlesztésének kulcseleme a helyi fejlesztési kezdeményezések ösztönzése, intézményesítése, az önszerveződés elősegítése, a helyi partnerség bővítése, a jellemzően helyi megoldások kialakítása segítése.

2. Általános stratégia, a közösségi és a nemzeti prioritások kapcsolódása

Magyarország agrár-vidékfejlesztési stratégiája egy hosszabb időtávú folyamat része, melyek lényeges sarokpontjai, prioritásai először az Európai Unió Tanácsa 1999. június 21-i 1268/1999/EK Rendelete alapján kidolgozott „Magyarország SAPARD terve 2000-2006” tervezési dokumentumban kerültek meghatározásra. A SAPARD Terv általános stratégiája három prioritásra épült, ezek:

- az agrárgazdaság versenyképességének növelése,
- a környezetvédelem szempontjainak előtérbe helyezése,
- a vidéki térségek adaptációs képességének elősegítése.

Az ország 2004. évi EU csatlakozása előtt a vidékfejlesztési intézkedések alkalmazására újabb tervezési dokumentumok készültek a Tanács 1257/1999/EK Rendeletére és az 1260/1999 EK Rendeletére tekintettel (Agrár- és vidékfejlesztési Operatív Program - AVOP, Nemzeti Vidékfejlesztési Terv - NVT), az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) támogatásával. Ezek a tervezési dokumentumok továbbvitték a SAPARD célokat, prioritásokat, fő célkitűzésként a nemzeti fejlesztési célokkal összhangban megfogalmazták:

1. A mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítását,
2. A mezőgazdaság környezetbarát fejlesztését, a földhasználat racionalizálását,
3. A vidék felzárkóztatásának elősegítését.

Az említett vidékfejlesztési dokumentumok készítésekor is nyilvánvaló volt, hogy a fejlesztési források nem lesznek elegendők a célok 2006-ig történő maradéktalan teljesítéséhez, de más operatív programokkal összehangolva érezhetően javítják az agrárgazdaság és a vidék helyzetét. Ezek a célok a 2007-2013 közötti időszakban stratégiai célként továbbra is érvényesek, hiszen az 1698/2005/EK rendelet 9. cikkének megfelelően az Európai Unió Tanácsa által kidolgozott vidékfejlesztési Stratégiai Iránymutatás, konkrétan annak 3. fejezetében kifejtett vidékfejlesztési prioritásokkal teljes mértékben összhangban vannak.

Az említett iránymutatás szerint az EU vidékfejlesztési prioritásai:

- A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási ágazat versenyképességének javítása
- A környezet és a vidék állapotának javítása
- Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése
- A helyi kapacitás kiépítése a foglalkoztatottság és a diverzifikáció érdekében

A magyarországi agrár-vidékfejlesztés prioritásai és a prioritások részesevé a pénzügyi forrásokból – nem végleges álláspont szerint – a következő tervidőszakra vonatkozóan stratégiai célcsoportok szerint, de nem az EMVA tengelyenkénti besorolását követve az alábbiak:

1. A minőség és a hozzáadott érték növelése a mező- és erdőgazdaságban, valamint az élelmiszer-feldolgozásban (30-35%)
2. A földhasználat racionalizálása a környezeti és természeti értékek figyelembe vételével (40-45%)
3. A vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása (25-30%)
4. Helyi közösségek fejlesztése (2-5%)

A kidolgozásra kerülő vidékfejlesztési terv intézkedései – követve a fenntarthatóság elvét – ezeknek a prioritásoknak az érvényesülését szolgálják, összhangban az EU prioritásaival. Az első EU prioritás – „**A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási ágazat versenyképességének javítása**” – céljai olyan intézkedések megvalósításával érhetők el, melyek elősegítik az ismeretátadást, a humán erőforrás fejlesztésével és tőkebefektetésekkel, az innovációval is együtt járó termelési struktúraváltást a mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és az élelmiszer-feldolgozásban. Az intézkedések a struktúraváltásban és fejlesztések támogatásában elsősorban azokra az ágazatokra, illetve tevékenységekre koncentrálnak, melyekben jó minőségű termékekkel nagy hozzáadott érték érhető el, piaci hátterük biztonságos, így elősegítik a vidéken élők foglalkoztatását. Az élelmiszer-feldolgozásban és a mezőgazdasági, továbbá erdészeti alapanyagok termelésénél különösen felkarolja azokat a kezdeményezéseket, melyek az EU piacain kívül is értékesíthető új termékeket eredményeznek.

A környezet és a vidék állapotának javítása (második EU prioritás) igen szorosan kapcsolódik az infrastruktúra fejlesztésével és a környezetvédelemmel foglalkozó operatív programokhoz. Intézkedései kiemelten a termőterület környezetbarát mezőgazdasági és erdészeti hasznosítását helyezik előtérbe, biztosítva a mezőgazdasági és erdészeti Natura 2000 hálózat fenntartását, a Göteborgban a biológiai sokféleséggel kapcsolatos kötelezettségvállalás teljesítését. Ugyancsak elősegítik az EU a Víz Keretirányelv célkitűzéseinek és a Kyotói Egyezmény kötelezettségeinek teljesítését. A kedvezőtlen adottságú (LFA) területeken olyan struktúraváltást segítenek, melynek eredményeként az extenzív irányú gazdálkodás és földhasználat kerül előtérbe.

Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzéséhez (harmadik EU prioritás) kapcsolódó intézkedések egyaránt hozzájárulnak a vidéki térségekben a megélhetési lehetőségek bővüléséhez és javulásához, valamint a Strukturális Alapok hasonló prioritásaival összhangban a természeti és épített értékeit megőrző, modern vidéki környezet kialakításához. A vidéki gazdaság bővülését, többek között gazdaságon belüli tevékenységek diverzifikálásával, vállalkozások humán és fizikai infrastruktúrájának fejlesztésével, a horizontális és vertikális integráció erősítésével, hálózatok fejlesztésével kívánja

elérni. Az életminőség javítását elsősorban a közösségi kulturális és szabadidős infrastruktúra fejlesztése és a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott szolgáltatásfejlesztés biztosítja.

A helyi kapacitás kiépítése a foglalkoztatottság és a diverzifikáció érdekében (negyedik EU prioritás) összhangban a Közösségi Stratégiai Iránymutatással legfőképpen a III. tengely céljainak megvalósulásához járul hozzá. A térségi szereplők stratégiai tervezési és megvalósítási ismereteinek, együttműködési készségének fejlesztése, az innovatív, újszerű megoldások terjesztése, a helyi elképzelések térségi szintű megvalósítása jelentősen javítja a térség belső erőforrásainak feltárását, fenntartható, hatékony hasznosítását. Mindezek által hozzájárul mind a foglalkoztatás bővüléséhez, mind pedig a vidéki életminőség javításához.

Az egyes prioritások érvényre juttatásához, illetve a tengelyekhez tartozó konkrét intézkedéseket, azoknál a jogosultsági kritériumokat és támogatási feltételeket úgy fogalmazzuk meg, hogy önmagukban is ésszerűek legyenek, de egymással – és az egyes tengelyek között is – szinergikus hatást fejtsenek ki a fenntartható fejlődés és a vidéki életfeltételek javítása érdekében. Természetesnek tartjuk, hogy az intézkedéseknél érvényesül az esélyegyenlőség, beleértve a nemek azonos esélyét is.

Koherencia a Lisszaboni Stratégiával, a kapcsolódó Nemzeti Akcióprogrammal és a Göteborgi célokkal: Magyarországon európai összehasonlításban is kiemelkedően magas a vidéki térségek aránya, így a népesség és a nemzetgazdaság teljesítmény jelentős hányada e területekre esik. Ezért a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása nemzetközi szintű összehasonlításban is kiemelkedő mértékben járul hozzá a Lisszaboni célok eléréséhez.

A versenyképesség fokozását a sajátos hazai adottságok miatt kiemelten hatékonyan szolgálják a stratégia innovációs törekvései, hiszen ezen a téren a hazai mezőgazdaság lemaradásokkal küzd. A kimagasló hazai mező- erdő- vad- és halgazdálkodási, valamint vidékfejlesztési kutatás-fejlesztési és képzési potenciál jelenlegi alacsony szintű kihasználtságának fokozása szintén jelentős mértékben járulhat hozzá a vidéki területek versenyképességének növeléséhez. Továbbá hazai vonatkozásban különösen fontos fejlesztési elem a vidéki térségek gazdaságának diverzifikálása, mely a versenyképesség mellett a foglalkoztatás fejlesztését szorgalmazó Lisszaboni célkitűzéshez is hozzájárul.

A göteborgi fenntarthatósági célokat valósítják meg a környezettudatosságot, az agrár-, és erdő-környezetvédelmet, a táji természeti és kulturális örökségek védelmét, megújítását szolgáló stratégiai törekvések.

A prioritások érvényre juttatását konkrét intézkedések szolgálják, a 3. melléklet szerint tervezett kombinációban.

3. Agrár-vidékfejlesztés prioritásai, célkitűzései az EMVA tengelyek mentén

I. tengely: A mezőgazdaság és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

Az I. tengely intézkedései hozzájárulnak a mezőgazdaság és az erdészeti ágazat versenyképességének javításához, a fenntartható fejlődés megvalósításához. Arra serkentik a gazdálkodókat, hogy a fogyasztói kereslet által generált piaci jelzéseknek igyekezzenek megfelelni. Az alkalmazott környezetvédelmi, élelmiszerbiztonsági, állategészségügyi és állatjóléti normák erősítik a fogyasztói bizalmat és növelik a gazdálkodás környezeti fenntarthatóságát.

Prioritás: Minőség és hozzáadott érték növelés a mező- és erdőgazdaságban, valamint az élelmiszer-feldolgozásban

Területi prioritás: Differenciált beavatkozások a komplex, a regionális programokhoz való kapcsolódás esetén

Általános cél: Fenntartható és versenyképes élelmiszergazdaság

A termelés műszaki-technikai háttere részben megújult – elsősorban a szántóföldi növénytermelés rendelkezik korszerűnek mondható gép- és eszközállománnyal. Versenyképes és hatékony termelés térnyerését viszont a humántőke nem megfelelő szakképzettsége, a gazdálkodók korszerű vállalkozói, piaci és marketing ismereteinek hiánya jelentősen fékezi. A termelési infrastruktúra fejlesztése, a mezőgazdasági üzemek korszerűsítése, valamint a technológiai fejlesztések elősegítik, ösztönzik a globális piaci versenyben is helytálló, korszerű és magas minőségű termékeket kibocsátó élelmiszeripar kialakulását és működését.

Specifikus célok:

- az ismeretszerzés támogatása és az emberi erőforrás minőségének javítása,
- a fizikai erőforrások szerkezetátalakítása és fejlesztése valamint az innováció elősegítése,
- a mezőgazdasági termelés és termékek minőségének javítása.

Az ismeretszerzés támogatása és az emberi erőforrás minőségének javítása

A célkitűzés a versenyképesség növelését a tudás-transzferek, korszerű és a megújuló humán-erőforrás oldaláról alapozza meg. A gyorsan változó körülményekhez való alkalmazkodást az ismeretek folyamatos bővítése, kiegészítése, tudatos megszerzése jelentősen segíti, amely egyben szemléletformáló, vállalkozókészséget fokozó tényező is egyben. Az ismeretek korszerűsítése, a szaktanácsadó szolgáltatások igénybevételének támogatása hozzájárul ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelők és az erdőtulajdonosok versenyképesen, környezettudatos és fenntartható módon gazdálkodjanak. A

megfelelő korstruktúra kialakítását segíti elő a fiatal gazdálkodók támogatása és a gazdálkodók korengedményes nyugdíjazása.

A fizikai erőforrások szerkezetátalakítása és fejlesztése valamint az innováció elősegítése

A gazdaságok korszerűsítésével a termelési költségek csökkennek, javul a termelési szerkezet, és ezáltal növekszik a gazdasági teljesítményük. A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelését és minőségük javítását szolgáló beruházások, a termelés diverzifikálására, a környezet-, a higiéniai állapotok- és az állat-elhelyezési feltételek javítása, valamint a mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése hozzájárul a versenyképes ágazati szerkezet kialakításához.

A mezőgazdasági termelés és termékek minőségének javítása

A minőségi termelés megalapozásával, élelmiszerbiztonsági-, környezetvédelmi-, és marketing fejlesztésekkel javíthatók az értékesítési lehetőségek, erősíthető a termelés és a feldolgozás kapcsolata, koncentrációja. A kutatás-fejlesztés eredményeire épülő, technológiák és know-how alkalmazása új piacok megszerzését, a meglévők megtartását segíti elő. A közösségi jogszabályokon alapuló követelmények és előírások betartásának, valamint a termelők élelmiszerminőségi rendszerekben történő részvételének és az ilyen rendszerekbe tartozó termékek promóciójának ösztönzése révén szolgálja a versenyképesség javítását.

II. tengely: A vidék és a környezet fejlesztése

A fenntartható gazdálkodás alapelve a tájhoz, a környezethez, annak adottságaihoz és korlátaihoz illeszkedő földhasználati rendszer alkalmazása. Ez a környezet mező- és erdőgazdasági termelési alkalmasságának, érzékenységének, az ökológiai adottságoknak és a gazdálkodási hagyományoknak megfelelő, eltérő intenzitású gazdálkodás ösztönzésével és megvalósításával érhető el. A kiemelt természeti értékek védelme ez által a megfelelő mezőgazdasági földhasználat és erdőgazdálkodási módszer megválasztásán keresztül tovább erősíthető. A terület természeti értékeinek, a táj adottságainak megfelelően kell meghatározni a védelem intenzitását, egymáshoz viszonyított arányát, kompenzálva a mező- és erdőgazdaság természeti értékek védelemében vállalt kötelezettségeit. A prioritás hozzájárul a bio-diverzitás megőrzéséhez, a környezetbarát termelési eljárások, valamint a megújuló energiaforrások elterjesztéséhez, ezen keresztül a vidéki térségek hosszú távú, egészséges fejlődéséhez.

Prioritás: A földhasználat racionalizálása a környezeti és természeti értékek figyelembe vételével

Területi prioritás: A versenyképes mezőgazdasági hasznosításra kevésbé alkalmas területeken a földhasznosítás átalakítása

Általános cél: A mezőgazdaság és erdészet környezetbarát fejlesztése a földhasználat racionalizálásával és a természeti-táji erőforrások védelme, állapotuk javítása.

A környezetkímélő mezőgazdasági termelési módszerek széleskörű elterjesztésével megőrizhető, illetve javítható természeti értékeink, a táj, a termőföld és a vízkészletek állapota. Az alternatív - nem élelmiszertermelési célú - mezőgazdasági földhasznosítás a megújuló energiaforrások termelésének ösztönzésén keresztül elősegíti a nemzetközi környezetvédelmi egyezményekben vállalt kötelezettségek teljesítése mellett a gazdálkodók számára járulékos jövedelmek biztosítását.

A vidék és környezet fejlesztése prioritás **specifikus céljai:**

- Mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosítása
- Erdészeti földterületek fenntartható használata

Mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosítása

A mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosításának célkitűzése magában foglalja termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, földhasználat kialakítását (ebben fontos szerepet játszanak az extenzív területhasznosítási módszerek, az ökológiai gazdálkodás), a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítését, hozzájárul a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentéséhez és a környezet általános állapotának javulásához.

Erdészeti földterületek fenntartható használata

Az erdészeti földterületek fenntartható használatának célkitűzése az erdősültség növelése mellett, az erdők védelmi- szociális- és gazdasági szerepének erősítését, a természet-közeli erdőgazdálkodási módszerek fejlesztését és elterjesztését, a megtermelt biomassa megújuló erőforrásként való hasznosítását szolgálja.

III. tengely: Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése

A III. tengely keretén belül megvalósítandó intézkedések elsősorban a „A vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása” és a „A helyi közösségek fejlesztése” prioritások megvalósulását szolgálják.

A III. tengely célstruktúrája logikus és szerves folytatása az AVOP III. prioritása céljainak, ezzel biztosítva a vidéki térségek fejlesztését szolgáló támogatáspolitikát folytonosságát. A célstruktúra ugyanakkor igazodik a Községi Stratégiai Iránymutatásokhoz, illetve az AVOP értékelése során szerzett tapasztalatok által módosult.

Általános cél: A vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi és foglalkoztatási helyzetének javítása.

Specifikus célok:

- A vidéki gazdasági potenciál erősödése, vállalkozásfejlesztés,
- Kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a közösségi élettér fejlesztése
- Helyi humán kapacitás fejlesztése, bővülő vállalkozói, tervezési és végrehajtási ismeretek és információbázis.

A vidéki gazdasági potenciál erősödése, vállalkozásfejlesztés

A vidéki gazdasági potenciál erősítése hozzájárul a foglalkoztatás javítása átfogó prioritás megvalósulásához azáltal, hogy mezőgazdaságon kívüli munkahelyeket teremt és tart meg a vidéki térségekben, valamint a tevékenységek diverzifikációja által növeli a családok jövedelmét. A cél elérésének eszközei egyrészt a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó háztartások egyéb nem mezőgazdasági jellegű tevékenységének támogatása, de hozzátartozik a falusi és agrárturizmus fejlesztése, amelynek keretén belül a szálláshelyfejlesztéssel szemben kiemelten kezelendő a turisztikai szolgáltatások fejlesztése és az egyes térségek turisztikai vállalkozásait hálózatba kapcsoló, komplex fejlesztések. A mikro-vállalkozások fejlesztése esetén a Strukturális Alapokból támogatandó tevékenységeket kiegészítő jelleggel főként a helyi termékek értékesítésére fókuszáló innovatív, a helyi vállalkozókat hálózatba kapcsoló fejlesztések támogatása részesítendő előnyben.

Kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a közösségi élettér fejlesztése

Kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a közösségi élettér fejlesztése specifikus cél elsősorban a helyi közösségek fejlesztése prioritás megvalósulását szolgálja, ugyanakkor alapját jelenti a diverzifikáció és a foglalkoztatás bővítésének is. A közösségi terek megújítása és új funkcióval való ellátása és az ahhoz szervesen kapcsolódó kis léptékű infrastruktúrafejlesztés teret szolgáltat mind a helyi közösség kohézióját, mind pedig a térség turisztikai vonzerejét erősítő kulturális és szabadidős tevékenységeknek. A vidéki épített és természeti örökség, a vidéki karakter megőrzése és fejlesztése, valamint a helyi megoldásokra alapozott szolgáltatás és infrastruktúra fejlesztés elengedhetetlen a specifikus cél megvalósulásához, amelyet a Strukturális Alapok hasonló célú intézkedéseivel összhangban, arra épülve kell megvalósítani.

Helyi humán kapacitás fejlesztése, bővülő vállalkozói, tervezési és végrehajtási ismeretek és információbázis

A helyi humán kapacitás fejlesztése, a tájékoztatások és képzések fontos része a hatékony vállalkozásfejlesztésnek. Az oktatási rendszeren kívüli képzések, átképzések, tájékoztatók és tanulmányok a helyi erőforrások fenntartható, térségi stratégiára alapozott felhasználásához, a piaci igényekhez igazodó versenyképes helyi tudásbázis kialakításához járulnak hozzá.

Horizontális prioritás az esélyegyenlőség javítása, a pályakezdő fiatalok, többgyermekes anyák, fogyatékkal élők munkavállalásának segítése: célzott képzések, tájékoztatás, speciális igényekhez igazodó munkakörülmények kialakítása stb. által.

Területi prioritások:

- A területileg kiegyenlítettebb fejlődés szempontjából szükséges a vidéki életminőség és gazdaság fejlesztésére irányuló korlátos források jogosultsági területeinek szűkítése. A területi szűkítés alapja az AVOP megvalósítása során alkalmazott korábbi gyakorlat¹ és annak továbbfejlesztése, valamint a Strukturális Alapokból finanszírozott Regionális Operatív Programok azonos típusú tevékenységei esetén a térségi alapon történő szétválasztásból adódó csökkentett célterület..

IV. tengely: LEADER

Általános cél: Az integrált szemléletű helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósításán és széleskörű partnerség működtetésén keresztül a belső erőforrások fenntartható és innovatív hasznosításának, valamint a vidéki életminőség helyi megoldásokon alapuló javításának elősegítése.

A IV. tengely megvalósítása főként a III. tengely specifikus céljainak teljesülését szolgálja, ezért a két tengely specifikus céljai azonosak.

A helyi kapacitásépítés és a helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósítása közötti egyensúly

A megfelelő minőségű helyi vidékfejlesztési stratégiák elkészítésének és hatékony megvalósításának alapvető feltétele a térség részletes feltárása, a helyi szereplők folyamatos, naprakész tájékoztatása, képzése. Ennek megfelelően a tengelyen belüli két fő elem egyensúlyának, illetve a felkészítés fontosságának megfelelő súllyal történő kezelése elengedhetetlen (figyelembe véve a tevékenység relatíve alacsony fajlagos költségeit). A térségek között létrejövő közös projektek jelentős mértékben segíthetik a helyes működési gyakorlat kialakítását, az újszerű megoldások elterjedését ezért szerepeltetése fontos, ugyanakkor a megvalósítás korábbi tagállami tapasztalatai alapján a tengelyen belüli pénzügyi súlya alacsonyabb.

A vidéki gazdasági potenciál erősödése, vállalkozásfejlesztés

A III. tengely azonos specifikus célja alatt szereplőkön felül a IV. tengely keretén belül a cél megvalósulását jelentős mértékben elősegítendő a helyi mezőgazdasági termékek előállítására és feldolgozására irányuló kisléptékű fejlesztések is képezhetik tárgyát a helyi vidékfejlesztési stratégiáknak.

¹ Azok a települések tartoznak a vidéki térségek kategóriájába, amelyek népsűrűsége nem haladja meg a 120 fő/km²-t valamint népessége nem haladja meg a 10000 főt. Az így meghatározott vidéki térségek összterülete 82.115 km² (az ország területének 88,3%-a), az ott élő népesség pedig 4,8 millió fő (az ország népességének 47,35%-a).

Kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a közösségi életér fejlesztése

Megegyezik a III. tengely azonos specifikus célja alatt szerepeltetett leírással.

Helyi humán kapacitás fejlesztése, bővülő vállalkozói, tervezési és végrehajtási ismeretek és információbázis

A III. tengely azonos specifikus célja alatt szereplőkön felül a IV. tengely keretén belül hangsúlyosan támogatandó a helyi vidékfejlesztési stratégiák elkészítését és a megvalósítását szolgáló térségi tervezői és menedzsment kapacitás, valamint az együttműködési készségek fejlesztését célzó rendszeres képzési és tájékoztatási tevékenységek.

Területi prioritások: Megegyeznek a III. tengely területi prioritásával.

A célok- és intézkedések tervezett forrásmegosztását tengelyek szerint a 3. melléklet tartalmazza. A források felosztása az EMVA rendeletben előírt arányoknak, követelményeknek eleget tesz.

Fontos annak figyelembe vétele, hogy a LEADER kezdeményezés kiterjedhet a I-II-III. tengely bármely céljára.

4. A vidékfejlesztési programok listája és indikatív forrásmegosztás

A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia végrehajtására Magyarország egész területére vonatkoztatott **egyetlen vidékfejlesztési programot**, a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Programot fogja benyújtani. A Program indikatív pénzügyi forrása az alábbiak szerint alakul.

(millió Euró)

Vidékfejlesztési Program megnevezése	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból származó források*	
	„Konvergencia” célkitűzés alapján jogosult régiók**	Egyéb régiók***
Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program		
Összesen		

* Az 1290/2005/EK Rendelet² 12. cikk. (2) bekezdése alapján rendelkezésre álló összeggel együtt.

** Az átmeneti (phasing-out) régiókkal együtt.

*** A „Regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzéshez csatlakozó régiókkal együtt.

² A Tanács 1290/2005/EK Rendelete A közös agrárpolitika finanszírozásáról HL L 209. (2005. 06. 21.) 9. o.

5. A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia belső és külső konzisztenciája, összhangja a többi Közösségi támogatási eszközzel

A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia kialakításánál az integrált közelítés követelménye és módszere érvényesül. Ez egyrészt a stratégia belső konzisztenciáját, másrészt pedig a különböző (egyéb alapokból finanszírozott) nemzeti programokhoz, illetve az EU stratégiákhoz, akció tervekhez való, külső kapcsolódást jelenti. A különböző tervek és tervezési szintek közötti szinergia megteremtésének követelménye, az ellentmondások kiszűrése a tervekészítés valamennyi fázisában érvényesül és központi kérdése a társadalmi egyeztetéseknek is.

A stratégia belső konzisztenciája a tengelyek, illetve a tengelyeken belül az egyes intézkedések között érvényesül. A versenyképesség növelésén (1. tengely) belül a humán erőforrás (a szaktudás korszerűsítése, megújítása) fejlesztése jól hasznosítható a földhasználat, környezetvédelem (2. tengely) intézkedéseinek megvalósításában. A fenntartható földhasznosítás új, extenzív módszereinek, a biodiverzitás megőrzésének támogatása (2. tengely) lehetőséget nyújt a vidéki gazdaság diverzifikálásához, különféle szolgáltatások megteremtéséhez, a foglalkoztatás javításához (3. tengely). A IV. tengely (LEADER) pedig a helyi közösségek révén termet kapcsolatot a vidéki gazdaság egyes szereplői között.

Az Agrár-vidékfejlesztési Stratégia szervesen kapcsolódik a más területeket érintő tervezési folyamathoz. A Kormány az 1076/2004. (VII. 22.) számú határozat elfogadásával döntött az Európa Terv (2007-2013) kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről.

Ennek értelmében készült el az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió (OFK), valamint az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK). A két koncepció a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT II.) része, ami egyben a Nemzeti Stratégiai Referencia Keretnek (NSRK) alapját is képezi.

Az OFK a Kohéziós Alapra, a Strukturális Alapokra, valamint a nemzeti támogatásokra, az OTK pedig a Strukturális- és a Kohéziós Alapokra, továbbá nemzeti támogatások pénzügyi forrásaira épít. Az említett országos koncepciók (OFK, OTK) és a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia (majd az erre épülő NAVT) közötti kapcsolatot a célrendszer összehangolása és az úgynevezett komplex programok teremtik meg. Az országos koncepciók és az agrár-vidékfejlesztés célkitűzései egyrészt átfednek másrészt, pedig egymás folytatását, kiegészítését jelentik. Ebből következik, hogy alapvető fontosságú a fejlesztési területek egyeztetett lehatárolása, illetve az egymást kiegészítő, összekapcsolható fejlesztések koherens, összehangolt megvalósítása, a fejlesztési források leghatékonyabb felhasználása.

a) Kapcsolódás az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióhoz (OFK)

Agrár-vidékfejlesztési Stratégia az OFK több stratégiai céljának megvalósítását szolgálja, az alábbiak szerint:

- A versenyképesség tartós növekedését a mezőgazdasági és erdészeti ágazathoz kapcsolódó fejlesztések, valamint a gazdasági diverzifikációra irányuló intézkedések célozzák. A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia központi eleme a vidék gazdasági potenciáljának erősítése.
- A foglalkoztatás bővülése a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia egyik prioritása, amely valamennyi cél, intézkedés esetében releváns. Kiemelten fontos a gazdaság- és vállalkozásfejlesztési céloknál, de az alapvető szolgáltatások fejlesztésénél és a LEADER tengely esetében is..
- A versenyképes tudás és a műveltség növekedését, illetve az információs társadalom kiteljesedését a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia, képzésre, készségfejlesztésre, humán erőforrás fejlesztésre irányuló céljai szolgálják.
- A társadalmi összetartozás erősödése a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégiában a vidéki örökség megőrzésében, korszerűsítésében, illetve a LEADER megközelítésben kap helyet.
- A természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosítása a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia prioritása, mely az agrár-környezetgazdálkodási, erdő környezetvédelmi intézkedéseken keresztül valósul meg.

Az élelmiszergazdaság az OFK stratégiai céljai (8+1) közül elsősorban a gazdasági versenyképesség növeléséhez, továbbá a természeti erőforrások, a környezeti értékek megőrzéséhez, azok fenntartható hasznosításához kapcsolódik. Az ágazat ezekhez a fejlesztésekhez négy komplex program révén kötődik, nevezetesen:

- a biomassza komplex hasznosítása,
- az agrárlogisztikai rendszerek kialakítása,
- a biotechnológia,
- a vízgazdálkodás fejlesztése.

b) Kapcsolódás az Országos Területfejlesztési Konceptióhoz (OTK)

Az OTK a kiegyensúlyozott és harmonikus területi fejlődést (fejlesztést) helyezi előtérbe. A vidékfejlesztési stratégia ehhez főként a I. tengely infrastrukturális fejlesztéseivel, valamint a III. tengely vállalkozás-fejlesztési célcsoportjával, végül a IV. tengely intézkedésein keresztül járul hozzá. Ezek az intézkedések a vidéki térségek felzárkóztatására, és sajátos problémáik megoldására irányulnak.

c) Kapcsolódás a Vásárhelyi Terv továbbfejlesztéséhez (VTT)

A VTT olyan komplex intézkedési rendszer, mely a Tisza folyó mentén alapvetően műszaki beavatkozásokkal és a földhasználat átalakításával az árvízvédelmet szolgálja, de számol a kapcsolódó infrastruktúra, turisztikai és egyéb fejlesztésekkel is. A földhasználat átalakításának sikerét a Vidékfejlesztési terv egyes intézkedései (így például agrárkörnyezeti programok, erdősítés) segítik.

d) Kapcsolódás Nemzeti Stratégiai Referencia Kerethez (NSRK)

Az NSRK célrendszere Az OFK és az OTK célrendszeréből következően az NSRK fejlesztési céljai a versenyképes gazdaság, a megújuló társadalom, az élhető környezet megteremtése. A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia főbb kapcsolódásait az NSRK prioritásaihoz a 4. melléklet tartalmazza. A Strukturális Alapok felhasználására irányuló operatív programok és az NAVT fejlesztési területei között alapvető feladat az átfedés-mentes lehatárolás, amely különösen fontos a regionális operatív programok tekintetében. A regionális operatív programokban formálódó kistérségi szinten integrált fejlesztések térben és tematikában kapcsolódnak a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia célkitűzéseire különösen a LEADER típusú fejlesztésekhez.

e) Kapcsolódás a Közösségi Stratégiákhoz

A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia megvalósításában további lehetőséget, egyes esetekben pedig a támogatások igénybevételenek feltételét jelenti a különféle EU-szintű stratégiákhoz való kapcsolódás. A versenyképes mezőgazdasági termelés megvalósítása, a szerkezet átalakítás, az élelmiszerbiztonság megteremtése konzisztensen illeszkedik a Biogazdálkodás Cselekvési Programjához (COM (2004 – 415), a megújuló energiaforrások fokozódó felhasználását ösztönző kötelezettségvállaláshoz (COM 2004 – 366). A racionális földhasznosítást a mezőgazdasági-, és erdészeti rendszerek kialakítását szolgáló fejlesztések forrásai a Natura 2000 és a Víz-keretirányelv programjaiban való részvétellel növelhetők. Az éghajlatváltozás hatásainak tudatos kompenzálása érdekében további lehetőséget nyújt az EU erdészeti stratégiai és cselekvési terve (COM 2005 – 84), amely igen fontos a fenntarthatósággal és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos intézkedések megvalósításában. A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia valamennyi prioritása közvetett, vagy közvetlen kapcsolatban van az EU környezetvédelmi cselekvési programjával (1600/2002/EK határozat). A valamennyi tengelyt érintő technikai segítségnyújtás eszközei már a programkészítés során jelentős segítséget nyújthatnak az érintettek felkészítésében, naprakész tájékoztatásában.

f) A közösségi eszközök kiegészítő jellege

A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia a strukturális, a foglalkoztatási és a vidékfejlesztési politikák összhangjára épül. Az összehangolt fejlesztések

eredményei a különböző EU alapokkal való kiegészítések (komplementaritás) révén jelentősen növelhetők. A stratégia messzemenően figyelembe veszi az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), a Kohéziós Alap (KA), az Európai Szociális Alap agrár-vidékfejlesztés szempontjából kiegészítő jellegét. A kapcsolódás lehetőségei, irányelvei a NSRK és a NS szintjén kerülnek meghatározásra.

6. A nemzeti vidéki hálózat létrehozása

A Nemzeti Vidéki Hálózat³ (NVH) a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Programban a technikai segítségnyújtás részeként kerül felállításra, a vidékfejlesztési politika alakításában és a vidékfejlesztési programokban érintett kormányzati-, közigazgatási intézmények, társadalmi szervezetek és helyi közösségek, valamint a vidékfejlesztési intézkedések kedvezményezettjeit, érintettjeit képviselő szervezetek összefogásával. Az NVH meghatározandó akcióterv, cselekvési program alapján működik. Az akcióterv alapfeladatként tartalmazza:

- A hálózat működtetéséhez szükséges struktúrák kialakítására, szervezésére; a hálózat irányítására vonatkozó rendelkezéseket, akapcsolódást az Európai Vidéki Hálózat munkájához.
- A vidékfejlesztés helyes gyakorlatának (tengelyek szerinti és horizontális témakörök szerint elkülönített) meghatározását és értékelésének menetét, a kapcsolódó információkra vonatkozó rendelkezéseket, a tapasztalat, szakértelem és a know-how átadását a menedzsment, a végrehajtás és a politikaformálás területein, képzési programok készítését a megalakulás szakaszában lévő helyi akciócsoportok számára és technikai segítségnyújtást a területek (régiók) közötti, valamint a transznacionális együttműködések számára.
- A vidékfejlesztési politika értékelését, a vidékfejlesztésre vonatkozó információk összegyűjtését, elemzését, valamint a technikai segítségnyújtás tevékenységeinek előmozdítását és helyi-, nemzeti- és uniós szintű terjesztését.

A program végrehajtásához kapcsolódóan, az EMVA finanszírozásában a technikai segítségnyújtásra elkülönített forrásokon belül (mely a teljes összegnek legfeljebb 4%-a) - az előkészítés, irányítás, monitoring, értékelés, ellenőrzés és tájékoztatás tevékenységei mellett - biztosítani kell az NVH létrehozását és működtetését szolgáló költségek fedezetét is. Az alapfeladatok ellátása előre láthatóan a technikai segítségnyújtás forrásainak 20-25%-át is igénybe veheti. Az akcióprogram működtetéséről éves beszámolót kell készíteni, a vonatkozó éves beszámolók részleteit a 1698/2005/EK Rendelet 82. cikk (4) bekezdés szerint a 90. cikk (2) bekezdésében hivatkozott Irányítóbizottsági eljárás alapján kell megállapítani.

³ A Tanács 1698/2005/EK Rendelete a Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról 68. cikk (1) bekezdés, HL L 277. (2005. 10. 21.) 27. o.

A hálózat működtetéséhez célszerű olyan független szervezetet létrehozni, amely részben elkülönül a technikai segítségnyújtás szereplőitől, azonban megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkezik a cselekvési programban meghatározott feladatok eredményes megvalósításában, hatékony végrehajtásában, a kezelendő információtömeg megszerzésében és szervezésében. A hálózat működtetésének költségkímélő kialakítása érdekében megfontolandó már létező intézmény megbízása a szervezés, működtetés feladatainak elvégzésére, végrehajtására.

7. Intézményi háttér, stratégiai monitoring

A vidékfejlesztési intézkedések alkalmazásának intézményi háttere a SAPARD program indításával kezdődött, majd az AVOP és NVT megvalósítása során bővült, a változó feladatokhoz igazodott. A Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) ugyan alapvető feladatát ellátja, de a kifizetések az AVOP és NVT intézkedéseknél egyaránt elmaradnak a kedvezményezettek várakozásaitól. A hivatal szükségszerű átszervezése során (mely abból következik, hogy a SAPARD program „kifut” és a következő programozási időszakban egy egységes vidékfejlesztési dokumentum alapján alkalmazzuk az intézkedéseket) szervezeti rendszerének és eljárási rendjének egyszerűsítése várható, az Irányító Hatóság és a Monitoring Bizottságok, továbbá az éves jelentések javaslataira (megállapításaira) tekintettel. Az MVH átszervezéséről már kormányzati döntés született.

A 1698/2005/EK Rendelet IV. címében és a Stratégiai iránymutatás (2.3) alpontjában⁴ kijelölt tengelyek a vidékfejlesztési programozásban a stratégiai megközelítés, ellenőrzés erősítését szolgálják.

Magyarország a stratégiai monitoring keretében összefoglaló jelentést nyújt be október 1-ig (először 2010-ben, majd 2012-ben és legkésőbb 2014-ben) a Bizottságnak a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia és a benne foglalt célkitűzések megvalósítása terén elért előrehaladásról, valamint a közösségi stratégiai iránymutatásoknak történő megfelelésről⁵.

Az éves időközi jelentéseken alapuló összefoglaló jelentések tartalmazzák⁶:

- A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégiában és a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Programban meghatározott mutatókhoz viszonyított teljesítményét és eredményeit.
- A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program folyamatos értékelési tevékenységének eredményeit.

A teljesítmények és eredmények értékelése a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégiában a vidékfejlesztés tematikus és területi prioritásai szerint meghatározott

⁴ Javaslat - A Tanács határozata a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2007 és 2013 közötti programozási időszak), Brüsszel, (2005. 11. 16.), 14455/05HU

⁵ 1698/2005/EK Rendelet 13. cikk (1) bekezdése alapján

⁶ 1698/2005/EK Rendelet 82. cikk (1) bekezdése alapján

számszerűsített fő célkitűzések és a megfelelő monitoring és értékelési mutatók⁷ alapján, és a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Programban meghatározott, a célkitűzésekhez viszonyított előrehaladás hatékonyságának és eredményességének a mérésével, valamint a programok pénzügyi végrehajtására, teljesítményére, eredményeire és hatására vonatkozó mutatók⁸ összehasonlításával, elemzésével történik. Az összefoglaló jelentések alapján, tekintettel az 5. melléklet indikátoraira is, (a következő év elejére) a Bizottság jelentést terjeszt elő, melyben meghatározza az esetleg szükséges intézkedéseket⁹.

8. A tervezési munkák ütemezése

Határidő	Feladat
2005. december	A koncepció társadalmi egyeztetésének lebonyolítása – első forduló. (A „Felzárkózó Vidék” (Agrárszerkezetváltás)” tematikus munkacsoport, valamint a FŐVÉT bevonásával.)
2006. január 31-ig	A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia első olvasatának Vezetői Értekezlet, majd ezt követően az Európai Unió Mezőgazdasági Főigazgatósága elé terjesztése.
2006. március 31.	A stratégia végleges változatának elkészítése, annak vezetői jóváhagyása és a bizottság részére történő megküldése.
2006. április végéig	A programozás befejezése, a NAVT teljes tervdokumentációjának elkészítése (beleértve az ex-ante értékelést, a társadalmi egyeztetést és a kormányzati jóváhagyást.)
2006. II. félévben	A nemzeti jogi szabályok, pályázati, illetve támogatási felhívások kiadása

⁷ 1698/2005/EK Rendelet 11. cikk (3) bekezdés c) pontja

⁸ 1698/2005/EK Rendelet 81. cikk (1) bekezdés

⁹ 1698/2005/EK Rendelet 14. cikk (1) bekezdés

SWOT analízis: Mező- és erdőgazdaság- és élelmiszer-feldolgozás

Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> Kiemelkedően jó ökológiai, termőhelyi adottságok, Egyedi minőségű táj-specifikus termékek előállítására alkalmas termőhelyek Felszíni és felszín alatti vízkészletek gazdagsága Korszerű biológiai háttér, nagy teljesítőképességű biológiai alapok Magas színvonalú elméleti-, kutatási tudásbázis, kiépített szakképzési hálózat Az erdőterületeken több célú, hosszú távú erdőterv szerinti gazdálkodás folyik A vadgazdálkodás adottságai kedvezőek Alacsony környezetterhelés Gazdag biodiverzitás A vadgazdálkodás adottságai kedvezőek A nagy élelmiszer-feldolgozó vállalkozások hatékonyan működnek, A feldolgozóipar nagyobb része a nemzetközi piacba integráltan működik Szakképzett és még mindig olcsó munkaerő az élelmiszeriparban A szántóföldi termelésben a megújult műszaki-technikai eszközállomány Elindult a földhasználat koncentrációja Erős az agrárvállalkozások adszorpciósi képessége fejlesztési támogatások terén 	<ul style="list-style-type: none"> Szélsőséges csapadékviszonyok, ebből következő kedvezőtlen vízháztartási helyzet Az ágazat alacsony jövedelmezősége, tőkehiány A gazdaságok mérete, formája, termelőkapacitása közötti összhang nem megfelelő, egyes tevékenységekben a műszaki, technikai színvonal alacsony Az épületek, építmények, állattartó telepek jelentős hányada nem felel meg az uniós előírásoknak, A termelői infrastruktúra hiányos, korszerűtlen Kevésbé elterjedtek a környezetbarát technológiák, A gazdálkodók- és általában a mezőgazdaságban foglalkoztatottak korösszetétele kedvezőtlen Hiányosak a gazdálkodók szakmai, vállalkozói, piaci és marketingismeretei A szakképzés nem kellően gyakorlatorientált, a szaktanácsadási rendszer működése nem kielégítő A termékpályák egészét segítő szolgáltatások, kereskedelmi, logisztikai rendszerek (raktározás, szállítás) fejletlenek Az egyéni gazdálkodók piaci szervezettsége alacsony szintű, Az kis- és közepes méretű élelmiszer-feldolgozó vállalkozások, strukturális gyengeségei, elavult műszaki színvonala, gyenge marketing tevékenysége. Az élelmiszer-feldolgozás és az alapanyag termelés jelentős elkülönülése, a minőség-követés nem kielégítő 	<ul style="list-style-type: none"> Fokozódó bel- és külpiazi igény a jó minőségű hazai alapanyagok, a hagyományos, különleges, eredetcímkevel ellátott élelmiszeripari termékek iránt Biztonságosabb, kiegyenlített mezőgazdasági termelés Az élelmiszerbiztonság, a minőség, a környezetvédelmi, higiéniai feltételek javulása, korszerűsödése A piacra jutási esélyek, a gazdálkodás biztonságának növekedése A gazdálkodók szakmai ismereteinek, korösszetételének javulása Termelői szerveződések fokozódó térnyerése Alternatív energia-előállítás, organikus és biotechnológiai eljárások elterjedése Fogyasztói igényeknek megfelelő, hazai alapanyagok felhasználása, minőségi termékek készítése, értékesítése marketinggel fokozható. Összehangolt, jól működő termékpályák (termelés, feldolgozás, értékesítés) kialakulása, az érdekek összehangolása Az erdőgazdálkodás során a hozzáadott érték növelése és az erdei melléktermékek szélesebb körű előállítása Környezeti állapot javítása az extenzív mezőgazdasági termelés és a természetközeli erdőgazdálkodás feltételeinek fejlesztésével. 	<ul style="list-style-type: none"> A agrárágazat versenyhátrányának növekedése Az érdekérvényesítés gyengülése A termelők piacvesztése, a termelés visszaszorulása, foglalkoztatási, megélhetési feszültségek Regionális különbségek növekedése Az elmaradó fejlesztések konzerválják a környezetkárosító termelési eljárásokat A talaj degradáció visszafordíthatatlan károkat okoz a nemzeti értékben A multinacionális cégek és kiskereskedelmi hálózatok árcsökkenő törekvései, importbeszerzései, Az ár-érzékeny fogyasztói kereslet előnyben részesíti az olcsó, sokszor silány minőségű és beltartalmi értékű importáruk vásárlását <p>Az egyéni erdőtulajdonosok gazdálkodási feltételei, piaci esélyei romlanak</p>

SWOT analízis: Vidéki életminőség és gazdaság

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>	<i>Lehetőségek</i>	<i>Veszélyek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Gazdag kulturális örökség, természeti értékek és változatos táji adottságok. • Egészséges, nyugodt lakókörnyezet • A tanyás, aprófalvas és periférikus térségek kivételével a vidéki települések alpinfrastruktúra ellátottsága megfelelő • Jelentős helyi tapasztalat és hajlandóság a kistérségi szintű, integrált megközelítésű, térségi alapú fejlesztési programok készítésére és megvalósítására. Egyes térségekben növekszik a térségi aktivitás 	<ul style="list-style-type: none"> • Alacsony a vidéki térségek kulturális és természeti értékeinek gazdasági kihasználtsága • A kistelepülések általánosan romló településképet mutatnak • Jellemzően nehézkes a lakossági szolgáltatásokhoz való hozzájutás • A nem mezőgazdaságra alapozott megélhetési formák elterjedése lassú • A vidéki lakosság vállalkozási képessége, innovációs készsége, gazdasági aktivitása alacsony • A gazdasági szolgáltatások és a kapcsolódó infrastruktúra (értékesítés, logisztika, kommunikáció) szegényes • A helyi fejlesztések közötti gyenge szinergia, gyenge integráció 	<ul style="list-style-type: none"> • Felértékelődnek a természeti és kulturális értékek, az egészséges környezet • A megújuló, környezetbarát energiaforrások iránti növekvő társadalmi igény • Növekvő igény és fizetőképes kereslet a mérsékelt környezetterheléssel termelt élelmiszerek iránt • Növekvő igény a térségi, illetve város-falu kapcsolatok elmélyítése iránt, • A falusi népesség jelentős része fogékony a partnerségre és a helyi erőforrásokra, megoldásokra épülő fejlesztésekre • Az információs és kommunikációs technológia fejlődésével növekszik a periférikus térségek vállalkozás (tőke) vonzó képessége, elérhetősége javul 	<ul style="list-style-type: none"> • Folytatódik az aktív, képzett munkaerő elvándorlása, az aprófalvas, periférikus térségekben a népességvesztés és a társadalom előregedése • A vidéki térségek funkcióváltása (agglomeráció, üdülőfalvak stb.) következtében a meglévő értékek, egyedi sajátosságok eltűnnek. • Erősödő szegregáció, egyes térségek további gettósodása, romló vagyonbiztonság • A mezőgazdaság további térvesztése, amit nem ellensúlyoznak új gazdasági- és egyéb tevékenységek, • Tovább romlik a vidéki települések elérhetősége (utak, tömegközlekedés)

Az agrár-vidékfejlesztés specifikus céljai, intézkedései és tervezett forrásmegosztás tengelyek szerint

Specifikus cél	Az intézkedés címe és az egyes tengelyek részesedése a pénzügyi forrásból	Prioritása	Tengelyen belüli forrás megoszlás, %
I. tengely: A mezőgazdaság és erdészeti ágazat versenyképességének javítása (40%)			
Az ismeretszerzés támogatását és az emberi erőforrás javítása	Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek, beleértve a tudományos ismeretek és az innovatív gyakorlat terjesztését a mezőgazdasági, élelmiszer- és erdészeti ágazatban dolgozók számára	magas	25
	A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása	magas	
	A mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági munkavállalók korai nyugdíjba vonulása	közepes	
	Tanácsadási szolgáltatások mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók általi igénybevétele	magas	
	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadási szolgáltatások, valamint erdészeti tanácsadási szolgáltatások létrehozása	alacsony	
A fizikai erőforrások szerkezetátalakítását és fejlesztését valamint az innováció elősegítését célzó intézkedések	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	magas	40
	Az erdők gazdasági értékének növelése	magas	
	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	magas	
	Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	magas	
	A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése	magas	
A mezőgazdasági termelés és termékek minőségének javítását célzó intézkedések	A mezőgazdasági termelők segítése a közösségi jogszabályokon alapuló, fokozott követelményeket támasztó előírásoknak való megfelelésben	magas	25
	Az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatása	magas	
	Termelői csoportok támogatása az élelmiszer rendszerek keretében tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	közepes	
Átmeneti intézkedések az új tagállamok számára	A szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása	közepes	10
	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	magas	
II tengely: A vidék és környezet fejlesztése (45%)			
Mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosítása	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	magas	85
	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvekhez kapcsolódó kifizetések	közepes	
	Agrár-környezetvédelmi kifizetések	magas	
	Állatjóléti kifizetések	közepes	
	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	közepes	
Erdészeti földterületek fenntartható használata	A mezőgazdasági területek első erdősitése	magas	15
	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	magas	
	Nem mezőgazdasági földterület első erdősitése	magas	
	Natura 2000 kifizetések	közepes	
	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	magas	
	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	magas	
	Nem termelő beruházások támogatása	magas	

Specifikus cél	Az intézkedés címe és az egyes tengelyek részesedése a pénzügyi forrásból	Prioritása	Tengelyen belüli forrás megoszlás, %
III. tengely: Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése(10%)			
A vidéki gazdasági potenciál erősödése, vállalkozásfejlesztés (beleértve a turisztikai, kézműves és egyéb, nem mezőgazdasági vállalkozások beruházásait, első képzést és betanítást)	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	magas	50
	Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása a vállalkozási kedv ösztönzése és a gazdasági szerkezet fejlesztése céljából	magas	
	A turisztikai tevékenységek ösztönzése	magas	
Kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a közösségi életlér fejlesztése	A gazdaság és a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	közepes	35
	A falvak megújítása és fejlesztése	magas	
	A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése	magas	
Helyi humán kapacitás fejlesztése, bővülő vállalkozói, tervezési és végrehajtási ismeretek és információbázis	A 3. tengelyhez tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatási intézkedés	magas	15
	A készségek elsajátítására és az ösztönzésre irányuló intézkedés a helyi fejlesztési stratégia előkészítése és végrehajtása céljából	magas	
IV. tengely*: LEADER (5%)			
A vidéki gazdasági potenciál erősödése, vállalkozásfejlesztés (beleértve a turisztikai, kézműves és egyéb, nem mezőgazdasági vállalkozások beruházásait, első képzést és betanítást)	Helyi fejlesztési stratégiák végrehajtása	magas	85
	Együttműködési projektek	magas	
Kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a közösségi életlér fejlesztése	Helyi fejlesztési stratégiák végrehajtása	közepes	
	Együttműködési projektek	magas	
Helyi humán kapacitás fejlesztése, bővülő vállalkozói, tervezési és végrehajtási ismeretek és információbázis	A helyi akciócsoport működtetésére, a készségek elsajátítására és a terület ösztönzésére irányuló támogatás	magas	15

*A forrásmegosztást a LEADER tengely esetében indokolt nem specifikus célok között, hanem a tengely két módszertani komponense között jelezni. Az első komponens a „Helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósítása”, amelyhez az első két specifikus cél („A vidéki gazdasági potenciál erősödése, vállalkozásfejlesztés”, illetve „Az élhető vidéki térségek”) tartozik. A második komponens a „Kapacitásfejlesztés” amelyhez a „Helyi humán kapacitás fejlesztése, bővülő vállalkozói, tervezési és végrehajtási ismeretek és információbázis” specifikus cél tartozik.

A Technikai Segítségnyújtás céljára 4%-ot fogunk az egyes tengelyek forrásaiból összességében elkülöníteni.

A Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Stratégia főbb kapcsolódásai az NSRK
prioritásaihoz

Prioritási területek, Irányító Hatóságok	Operatív Program	OP prioritásai	Az EMVA prioritásai
A gazdaság versenyképességének növelése	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A gazdaság versenyképességének növelése (ERFA) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a gazdaság versenyképességének tartós növelése, ▪ KKV-k fejlesztése, ▪ vállalati K+F, innováció, ▪ energiagazdálkodás hatékonyságának javítása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A mezőgazdasági, az élelmiszeripari és az erdészeti termelés színvonalának, biztonságának és a termékek minőségének növelése ▪ A vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása
A humán erőforrás fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A humán erőforrás fejlesztése (ESZA) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a foglalkoztatás bővítése, ▪ a versenyképes tudás és a műveltség növelése, ▪ a társadalmi összetartozás erősítése, ▪ a népesség egészségi állapotának javítása (ESZA forrásból) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása ▪ A helyi közösségek fejlesztése
Környezet-, víz és természet-védelem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Környezet-, víz- és természet-védelem (ERFA, KA) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a természeti erőforrások és környezeti értékek védelme, ▪ vízgazdálkodás, ▪ megújuló energia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A földhasználat racionalizálása a környezeti és a természeti értékek figyelembevételével

4. melléklet folytatása

Regionális és területi fejlesztések	<p>6 ROP (ERFA)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nyugat-Magyarország, ▪ Közép-Dunántúl, ▪ Dél-Dunántúl, ▪ Észak-Magyarország, ▪ Észak-Alföld, ▪ Dél-Alföld, ▪ 1 ROP: KMR (ERFA) 	<p>Decentralizált regionális fejlesztések:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kovergencia régiók: <ul style="list-style-type: none"> - Nyugat-Magyarország, - Közép-Dunántúl, - Dél-Dunántúl, - Észak-Magyarország, - Észak-Alföld, - Dél-Alföld, ▪ Nem-konvergenca régió: Közép-Magyarország 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A mezőgazdasági, az élelmiszeripari és az erdészeti termelés színvonalának, biztonságának és a termékek minőségének növelése ▪ A vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása ▪ A földhasználat racionalizálása a környezeti és a természeti értékek figyelembevételével ▪ A helyi közösségek fejlesztése
Központi koordináció	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tudásgazdaság fejlesztése (ERFA) ▪ Elérhetőség (közlekedés) (ERFA, KA) ▪ Kiemelt településfejlesztés (ERFA) ▪ Humán infrastruktúra (ERFA) ▪ Igazgatási rendszer (ESZA) ▪ NFH koordinációja, kommunikációja (TA-alapú) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a tudás-gazdaság alapjai: <ul style="list-style-type: none"> - K+F és innováció, - az információs társadalom kiteljesítése, ▪ kiemelt infrastrukturális fejlesztések: <ul style="list-style-type: none"> - a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, - a kiemelt településfejlesztések, - az oktatási, az egészségügyi és szociális fizikai beruházások, ▪ az igazgatási rendszer korszerűsítése. 	

Forrás: A II. Nemzeti Fejlesztési Terv stratégiája Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakerete Munkaanyag 1.02. változat, 2005. november 30.

A hatások mérésére szolgáló alapindikátorok rendszere

I. tengely: A mezőgazdaság és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

Sor-szám	Közösségi indikátorok	Mértékegység	Kiinduló állapot*		Célállapot	
			Alapfokú	Közép- és felsőfokú	Alapfokú	Közép- és felsőfokú
4	Szakképzettség a mezőgazdaságban	Az alap, valamint közép- és felső fokú szakképzettséget szerzett gazdaságvezetők, %, 2003	4,8	7,6		
		A női gazdaságvezetők közül, %, 2003	1,6	2,6		
		A 35 év alatti gazdaságvezetők közül, %, 2003	n.a.	n.a.		
6	Munkatermelékenység a mezőgazdaságban	Bruttó hozzáadott érték (euro)/ÉME Összesen és ágazatonként, 2003	4645			
10	Munkatermelékenység az élelmiszeriparban	Bruttó hozzáadott érték/az élelmiszeriparban foglalkoztatottak, 2003	13539			
14	Munkatermelékenység az erdőgazdaságban	Bruttó hozzáadott érték/alkalmazottak az erdőgazdaságban, 2003	n.a.			

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

Sorszám	Közösségi indikátorok	Mértékegység	Kiinduló állapot*	Cél-állapot
17	Mezőgazdasági területeken élő védett madarak állománya	Index 2000=100%, 2001	95,4	
18	Mezőgazdasági hasznosítású érzékeny természeti területek	millió ha, 2000	~1,0	
20	Vizek tápanyagegyensúlya	Nitrogén felesleg kg/ha, 1997	-15	
24	Mezőgazdaságból és erdészetből származó megújuló energiaforrások	-	n.a.	

III. tengely: Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése

Sorszám	Közösségi indikátorok	Mértékegység	Kiinduló állapot*	Cél- állapot
1	Mezőgazdaságon kívüli gazdasági tevékenységet folytató gazdálkodók aktivitása	Érintett gazdálkodók, %, 2003	12,3	
	Nem mezőgazdasági szektor foglalkoztatásának növekedése	Foglalkoztatás az iparban és a szolgáltatásokban, ezer fő, 2002	3 663	
	Nem mezőgazdasági szektor gazdaságának fejlődése	Bruttó hozzáadott érték az iparban és a szolgáltatásokban, millió euró, 2002	58 706	
	Önfoglalkoztatás javulása	Önfoglalkoztató személyek, ezer fő, 2004	535,3	
	Turisztikai infrastruktúra a vidéki térségekben	Szállásférőhelyek száma, db, 2003	535 920	
2	Internet lefedettség a vidéki térségekben	ADSL, mikro internet kapcsolattal rendelkező népesség, %	n.a.	
	Szolgáltató szektor fejlődése	A szolgáltatások részesedése az összes bruttó hozzáadott értékből, %, 2002	66,1	
	Vándorlási egyenleg	Vándorlási egyenleg, ráta/1000 fő	1,5	
3	Élethosszig tartó tanulás a vidéki térségekben	A 25-64 éves népesség részvétele az oktatásban és képzésben, %	4	

IV. tengely: LEADER típusú helyi fejlesztések

Sorszám	Közösségi indikátorok	Mértékegység	Kiinduló állapot*	Cél- állapot
1-2	Helyi Akciócsoportok fejlődése	A LEADER Helyi Akciócsoportok által érintett népesség, %		

